

Karl Rikhard Wuolan ja hänen perheensä elämänvaiheet

Karl Rikhard (Kaarle, Kalle) 9.10.1871-5.6.1935

Kalannin Varhelassa syntynyt Kaarle Wuola oli 27-vuotias, kun hän meni naimisiin naapurin tytön Alma Lovisa Vestilän kanssa, joka oli syntynyt samassa kylässä 22.8.1875. Alma ja Kaarle ryhtyivät viljelemään Kaarlen kotitilaa, Vuolan taloa.

Kun Kaarlen veli Jalmari vuorostaan perusti perheen, hän osti Kaarelta Vuolan talon ja ryhtyi sitä viljelemään. Alma ja Kaarle muuttivat Lietoon, mistä he ostivat Hiiden talon. Vihjeen tästä oli kirjeessään antanut Liedon kanttorina toiminut Oskari-veli.

Elettiin lokakuuta 1905, kun Kaarle, Alma ja lapset Signe, Aino, Martti, Viljo ja Helmi matkustivat muuttokuormineen laivalla Uudestakaupungista Turkuun. Helmi oli vain 5-viikkoinen nyytti Alma-äidin sylissä. Kun laiva keिनui syksyisellä merellä, vasta kävelemään oppinut Viljo hoki ihmeissään: ”Tupa häälyy.”

Muuttokuorman mukana tuli myös seinäkello, joka oli ollut Vuolan tuvan peräseinällä. Sen oli Hans Petterin isä Isaak ostanut Uudenkaupungin satamaan tulleilta ulkomaalaisilta merimiehiltä, jotka olivat tulleet parruja hakemaan. Nyt kello on Kaarlen Sally-tyttären pojan Jouko Junnilan kodin seinällä.

Elämää Hiidessä

Hiiden talon torppareita olivat mm. Rajala, Lausmäki ja Nokkala. Jokunen renki ja piika oli talossa myös. Hiiden maat olivat hajallaan, tilkku siellä, toinen täällä. Kaukaisimpia paloja esim. Paattisten rajalta Kaarle myi pois. Karjaa oli 25 lehmää ja kuusi hevosta.

Almalla riitti urakkaa ruokkiessaan lapsikartaan ja palkolliset. Myöhemmin perheeseen siunaantui vielä viisi lasta: Väinö, Sally, Olavi, Kaino ja Pentti. Alma oli nuorena piikonut eräällä kansakoulunopettajalla ja oppinut tältä monipuolisen keittiökasvimaan merkityksen ruokataloudelle. Alman Pikkupellossa kasvoi ainakin punajuurta, porkkanaa, palstemakkaa, kaalia, persiljaa ja tilliä. Talkooaterioita nauttineet kyläläiset kiittivät Alman keittotaitoa.

Tytär Aino muistelee (91-vuotiaana vuonna 1992), miten lääkäri oli määrännyt rasittuneen

Alman lepäämään vähintään tunnin päivässä. ”Voi voi ko tämä maallinenki lepo tuntuu näi hyvältä, ni kui ihanaa se taivaallinen lepo ollenka onka,” huokaisi Alma oikaistessaan sängyn päälle.

Hiiden mailla oli mäki, jossa seisoి tuulimylly. Aino muistaa siihen liittyvän tapahtuman. Eräänä päivänä kulki peltojen yli tumma ilmapallo, alla roikkui kori, siinä kaksi miestä. Sitä ihmettä juoksi koko talon väki Myllymäeltä katsomaan, niin aikuiset kuin lapset. Katsottiin niin kauan kuin se näkyi. Ilmapallolennosta oli jälkeempäin kirjoitus Turun Sanomissa.

Kaarlella oli työhevosten lisäksi myös hyviä juoksijoita - Poju-nimisen orhen hän oli ostanut isältään talokaupan yhteydessä Kalannissa 1895 - ja niillä hän kävi kilpailuissa.

Kaino Vuola on vuonna 1990 kirjoittanut muistiin seuraavan tositapahtuman. Elettiin kevättalvea 1920 tai 21, ja Kaino oli noin kahdeksanvuotias. Hän oli päässyt isän mukana Turku-reissulle, josta suurin osa ajettiin Aurajoen jäätä pitkin. Naapuri Juha Säteri oli myös hevosineen palaamassa kaupungista ja ehdotti, että ajettaisiin kilpaa kotiin. ”En mnää kerki snuun kanssas kilppa ajama, mnuun tarttee mennä,” tokaisi Kaarle.

Signen poika Väinö Nuppula muistaa myöhemmältä ajalta, että jollain Turku-reissulla linja-auto saavutti Kaarlen hevosineen ja olisi ohittanut nämä, mutta Kaarlen mielestä oli turha väistellä: pysyköön linjuri takana kunnes hevonen kääntyy Pettisten tienhaarasta Puustellia kohti.

Kaarlen luonteesta kertoo myös seuraava tapaus: Torpparien itsenäistyessä isännälle ja torppari Nokkalle tuli kiista jonkin pellon jaosta, ja asia joutui käräjille. Kaarle oli hevosellaan matkalla käräjätaloon Tammantaan Mannille, kun tavoitti maantiellä Nokkalan ja sanoi tälle: ”Olks snää käräjil menos? Juu, no tul kärjyl sit vaa.” Nokkala siihen: ”Kui isäntä mul ny kyytii tarjoo?” ”Tul kärjyl vaa, katos ei mejän riirellä tartte, antaa asioitte riirellä!”

Kaarle Wuola oli luonteeltaan vikkela ja rivakas, ehkä räiskähteleväkin, vaimo Alma oli tasaisempi ja rauhallisempi liikkeissään. Kaarle ei ollut kovin pitkä, iho oli terveen värinen, hänellä oli ruskeat silmät, viikset ja vahva musta

tukka isoilla laineilla. Tukka pysyi vahvana ja tummana kuolemaan asti. "Lamppulan Lempi-kin sanos, ettei tommonen vanha mies tarttis noin näyttii tukkaa," Aino muistelee.

Hiiden aikana Kaartella oli huonoa onnea ravureittensa kanssa, sillä Salama-nimiseltä toinen hevonen potkaisu jalan poikki, ja Flora halvaantui jokijäällä harjoiteltaessa. Muutakin koettelemusta tuli: karja sairastui luomatautiin, ja kaikki lehmät oli lopetettava.

Marttilaan

Vuonna 1912 Kaarle myi Hiiden tilan ja muutti Marttilaan, Marttilan pappilan ulkotaloon Syötinsuolle. Siellä perhe asusti kolmisen vuotta. Syötinsuon ajoilta muistissa on seuraava juttu:

Talon ympärillä oli hyvät sienimetsät, joita Alma käytti hyväkseen ruokataloudessa. Oli rukiinleikkuutalkoot. Tuli puhetta sienistä, ja eräs torppari Rossala sanoi: "Siänet on lehmätte ruakaa. Siänii mää en ol ikänäni suuhni pannu enkä pane." Alma kysyi, että mitäs se Rossala nyt syö. "En tiärä, mut hyvää o." Siihen Alma: "Se on ny sitä lehmätte ruakaa." Ei sanonut Rossala enää mitään, ynisi vain ja punastui.

Takaisin Lietoon

Keväällä 1916 Kaarlen perhe muutti takaisin Lietoon, Pettisten kylään Heikkilän sotilasvirkatalon eli kruunun puustellin vuokraajaksi, jota yleisesti sanottiin vain Puustelliksi. Puustellin edellinen vuokraaja oli hoitanut taloa huolimattomasti. Pellot olivat huonossa kunnossa ja ojat kasvoivat pajupensaita. Kaarle teki Puustellissa suuren työn saattaen sen pellot taas multaviksi ja tuottaviksi. Kaarlen tiedetään saaneen palkintoja viljelemisen taidoissa ja mm. kesannonhoitokilpailussa. Myös karjan hoidossa hän oli tarkka. Perheen tytöille opetettiin pienestä pitäen, miten karja pidetään puhtaana ja hyvässä kunnossa.

Vuolan pojat tekivät kotona työtä siihen saakka että menivät sotaväkeeseen. Välistä tehtiin töitä myös vieraille, mm. tukinajoa ja mittamiehen hommia metsässä. Kun hyvin teki työnsä, vilkas ja temperamenttinen Kaarle ei säästellyt kiitoksia. Hän oli myös lapsirakas; jaksoi kuunnella lasten hälinää ja touhuamista, vaikka toisaalta piti heidät kurissa ja järjestyksessä, opetti

vastuuta omista tekemisistä ja vaati ahkeraa työntekoa.

Lapset oppivat Kaartelta leikkejä ja lauluja. Aino-tytär muistaa, että isä otti lapsia polvelle, hieroi heidän jalkojaan ja lorui: "Pyrklevin äiti vanttuuta vanuttaa!" Kun joku lapsista oli kipeä, Kaarle tapasi sanoa: "Koeta syödä vaan. Syöden pienet taudit poies ajetaan." Sally Junnilan mieleen ovat jääneet joulut: "Joulun vietto oli kaunista. Koti oli siistitty, mentiin saunaan, oli jouluateria, evankeliumi, jouluvirret ja muut joululaulut, viimeksi joulupukki. Isä leikki lasten kanssa joululeikkejä, äiti osallistui mukana laulaen."

Vuosisadan alkupuolella koululääketieteen rinnalla kukoisti kansanparannus. Ihalinin Majalla oli Pettisissä kupparisauna, missä Kaarle ja Almakin taisivat käydä. Samassa mäessä asusti myös Korsvuoren Tilta, parantaja. Kun Aino-tytön nilkat olivat turvonneet, Tilta laittoi niihin kääreet ja paljasti niiden reseptin: "Puran tervaköyttä, et saan tervadriivii, lissään siihen silverglittii, blyyvittii, kalmeaa ja kamfertii."

Samaisesta puoskari-Tiltasta kerrotaan juttua: Tilta ehti pyhääamuna Liedon kirkkoon sen verran myöhään, että parhaat paikat ja penkin päät oli jo varattu. Eukko kulki tähyillen käytävää, mutta kukaan ei tahtonut tehdä tilaa. Tiltan henkilökohtainen hygienia oli sen verran suurpiirteistä, että hajuhaitta oli melkoinen. Tilta pysähtyi jonkun isäntämiehen kohdalle ja tokaisi kuuluvalla äänellä: "Onks sul pikkee perseees?"

Kaarle Wuola oli käynyt neljä vuotta koulua, ja samoin kävivät hänen lapsensa. Lapsia lähetettiin muutakin oppia saamaan. Sally kävi karjanhoito- ja kotitalouskurssin, Signe ja Sally Turussa Sigrid Bormannin viisivuokkoisen ompelukoulun. Neiti Borman pyysi Signeä mukaansa Ruotsiin, jonne hän perusti ompelimon. Ei arvannut kuitenkaan Signe lähteä, vaan käytti oppiaan ompelemalla vaatteita ensin sisaruksilleen ja myöhemmin myös vieraille. Aikuisemmalla iällään Signe erikoistui ryijyen valmistukseen, joita hänen käsistään lähti yli sata kappaletta, yleensä runsaita kukka-aiheita. Ryijyen lomaan mahtui runoilua; vielä liki 80-vuotiaana hän muotoili juhlavärssyt perheen juhliin.

Alma Wuola piti huolen siitä, että aina oli jotain tekemistä. Hänen mielestään naisihmisen

ei kertakaikkiaan sopinut laiskotella. Alma oli taitava kankaankutoja. Lampaista oli talossa aina, jotta saatiin villaa. Villojen karstaamisen ja kehräämisen hän opetti tyttärelle jo varhain: "Kyl sen verran täytyy osata, et ottaa lampaan seljästä takun ja tekkee äijän selkään jakun."

Pajapäiviä ja eläinlääkintää

Tuvassa oli höyläpenkki, ja Kaarle opetti poikiaan tekemään tarvekalut pärekorista ajelurekeen. Miiluakin Kaarle poltti, että sai pajahiilet, sillä hänellä oli myös sepänpaja. Hän vyötti kärrynpyörät, kengitti omat ja vieraat hevokset. Hevoskilpailut Kaarle jo jätti näihin aikoihin. "Kyl se kenkis kuluu, mitä tanssis tulee", hän sanoi.

Pappan pajapäivät olivat silloisen pikkupojan Markku Junnilan silmissä salaperäisiä: "Juhlallisesti pappa avasi pajan oven lukon. Tullessaan hän oli kärryvajasta ottanut höylän lastuja ja vähän vahvempia kirveen lastuja, jotka alkuun laskettiin ahjon viereen. Sitten otettiin litteäpäiseksi taotulla puikolla se pajanpaskarengas pois ahjosta. Hyvin usein se nousi eheänä renkaana. Siihen syvennykseen pantiin sytykkeet määräjärjestykseen ja taitavasti hiiliä lähelle, myöhemmin päälle varovasti. Hevosen kaviossa oli komea haju - taisi olla makukin, koska Vahti-koira tuppasi syömään lastuja, kun pappa niitä veisteli.

Salaperäinen taito oli ahjossa hitsaus. Olikohan taito todella salattava vai vaikuttiko asiaan tavaton kipinäin lentely - kuitenkin minut ajettiin aina ulos, ja kun en malttanut pysyä riittävästi etäällä, vielä ovikin suljettiin. Näinhän minä kuitenkin, sieltä autojen raoista.

Se vasta jotain oli, kun pappa kärrynpyörää vyötti. Silloin oli pajan edessä entisen hiilimiilumontun reunalla suuri halkonuotio, jossa valmiiksi hitsattu pyörän vyö kuumennettiin, jotta se laajeni niin paljon että sopi puupyörälle. Oli siinä napsunaa, kun se siihen jäähdytettiin. Ja pajapäivinä täytyi ruokapöydässä olla muutamia suolasilakoita.

Pajan lähellä oli tasainen kallio, jolla pappa sammutti maanviljelyskalkin. Sammuttamaton kalkkia oli tuotu vähäinen kasa, mutta kun uritettuun pintaan alettiin kaataa vettä, kasa suureni suurenemistaan... Kyllä siinä pikkupoika ihaili pappan taitoja!"

Tupakamarin lasikaapissa oli eläinlääkärikirja, lääkeaineita ja instrumentteja, mortteleita, truuotteja ja tratteja, joita Kaarle käytti lääkitessään kotieläimiä. Pikku-Markku ihaili merkittäviä tarvikkeita ja muistaa vieläkin sen kiitäväksi niklatun putken, jolla pappa juoksutti tuskalliset kaasut odelmaa ahmineista lehmistä. Salaperäisiin instrumentteihin ei saanut koskea. Markku ei muista varmaan, oliko kaapin ovesa lukkoa, mutta pappan sana oli laki. Pikkupojalle juhlahetki oli sekin, kun pääsi soveliaan välimatkan päästä seuraamaan, miten pappa sekoitteli ja liuotteli lääkkeitä. Lääkintätöiden palkkioista osa maksettiin luontaistuotteina, varsinkin myöhemmin kun valtio ei enää tuntenut ymmärrystä kotilääkintätaitoon.

Kaarle oli hämmästyttävän monitaitoinen mies. "Hän meille näytti, että yrittäminen vie vaikka läpi harmaan kiven. Olemme kiitoksen velkaa Kaarle Wuolalle", sanoo Markku Junnila, josta itsestäänkin tuli yrittäjä - sen lisäksi, että Kaarlen pojista peräti viisi valitsi yrittäjän tien.

Pellavapuku ja olkihattu

Syksyisin kun perunat oli nostettu, saivat työhön osallistuneet lapset myydyistä perunoista vähän palkkaa; isommat lapset 2-3 hehtolitrin hinnan, pienemmät vähemmän. Sally-tytön ensimmäinen perunaraha oli 1 mk 75 penniä, josta marka säästyivät pillerirasiassa seuraavaan vuoteen asti, mutta 75 pennillä hän osti jouluna kuusenkoristeita kirkolta Heikkilän kaupasta.

Aktiivisen luonteensa ansiosta Kaarle joutui monenlaisiin yhteiskunnallisiin puuhiin. Hän oli mm. kyläkunnan kirjuri. Sunnuntaipäivinä saattoi Puustellin tuvan penkillä istua rivi kyläläisiä, joille Kaarle kirjoitti veroilmoitukset, valitukset, anomukset ja kauppakirjat. Eräältä isäntämieheltä Kaarle veroilmoitusta tehdessään kysyi, oliko vaimolla ollut tuloja vuoden aikana. "Ei vaimol niin mittää tuloi ol, mut poika sil tuli", vastasi isäntä. Kaarle kirjoitti tulosarakkeeseen "1 poika".

Pyhäaamuisin Kaarle saattoi tehdä pitkän kierroksen pelloilla, palasi vaaleassa pellavapuvussaan, olkihattu takaraivolle työnnettynä, rukiinolki tai muu näyte kädessään ennen kirkonmenojen aikaa, ja istahti keinutuoliin lukemaan ääneen viisaita kirjoituksia, esimerkiksi

Johannes Bäckin kirjoittamasta saarnakirjasta Terveellinen Oppi. Välistä lapset pantiin vuoronperään lukemaan, ja joskus nämä yrittivät hypätä muutaman kappaleen yli, kun saarnat olivat monta sivua pitkiä.

Ruoka- ja iltarukouksia lapset joutuivat lukemaan ääneen niin kauan että oppivat ne ulkoa. Pyhäisin yritettiin vähintään kaksi perheenjäsentä lähettää kirkkoon. Jouluna menivät kaikki. Silloin tarvittiin kaksi hevosta. Nuorimmat keikkuivat reen jalaksilla.

Markku Junnila muistelee Kaarlen uskonkäsitystä: "Pappa ei paljon puhellut uskonasioista, mutta hänellä oli niistä selvä vakaumus. Kerran hän opetti minulle muutamalla sanalla asiasta totuuden sellaisena, jollaisena olen sen aina muistanut. Menin nimittäin häneltä hädissäni kysymään, miten täällä maan päällä oikein pitäisi elää, kun mamma väittää, että Jumala heittää kuuman kiven päähän melkein mistä tahansa pikkurikkeestä. Pappa neuvoi, ettei meidän kummankaan tarvitse sellaisia asioita liikaa ajatella. Niitä ovat meitä viisaammat ajattelemassa, ja monet heistäkin ovat siinä järkensä menettäneet. Riittää, että yritämme olla hyödyksi ympäristöllemme ja elää niin, ettemme tee muille vääryyttä. Jumala meidän on ymmärrettävä niin suureksi, että hän ei voi olla pikkumainen; pikkumaisuus on pikkuperhojen tapa. Uskalla sinä tehdä jotain joskus kysymättäkin!"

Vapaa-aikana nuoriso kävi harrastuksissa. Välistä kerääntyi suuriakin laumoja Puustelliin urheilemaan, soittamaan ja tanssimaan. Esitettiin näytelmiä, oli laulukoorot, Parman voimisteluilat, juhla Kunnantuvalla, iltamia Yliskulman Nuorisoseurantalolla. Puustellin Isollakujalla ja Loukinaisten Haimionmäellä laulettiin: *Siitä yli missä onpi matalampi aita. Kuinka onpi tänä iltana rakkauden laita?*

Härmän Vennu, joka myöhemmin nai Isotalon Lyytin, lauloi Yliskulman seurantalolla näin: *Hei heippa-räti-ralla, häät on joutumalla. Saisko tiedon antaa, sulomerkin kantaa: tänä vuonna saat, tulla häitäni tanssimaan, muista se vaan!*

Aino Junnila kertoo tyttönä olleensa innokas tanssija. Kun Alma -äiti oli poissa kotoa, palvelija Aina opetti Ainolle polkat, valssit, masurkat, jenkat, tyskäpolkat. Kerran Kunnantuvalla ventovieras turkulaispoika haki Ainoa tanssiin. Tämä Eero Kari oli kysellyt, kuka olisi hänelle

sopiva, pienikokoinen tyttö tanssittavaksi. "Hae Ainoa, se on kevyt kuin lehti kämmenellä", oli insinööri Mäkelän poika neuvonut.

Aino muistaa nähneensä vanhempiensa tanssivan ainoastaan tyttärensä Signen ja Frans Nuppulan häissä Kunnantuvalla. Peli-mannina taisi olla Loukinaisten Isotalon isäntä hanurintapaisella, ja joku toinen soitti viulua. Niin hyvin sujui Alman ja Kaarlen polkka, että heidän kyllä arvattiin joskus ennenkin tanssineen.

Yhteiskunnallisia rientoja

Vuonna 1925 päätettiin Liedon Saukonojalle perustaa kansakoulu. Tätä hanketta Kaarle ajoi innolla. Hän toimi koulun rakennustoimikunnan puheenjohtajana, ja kun koulun johtokunta koontui ensimmäiseen kokoukseensa kesällä 1927, Kaarle valittiin johtokunnan puheenjohtajaksi. Koulun vihkiäisjuhlaa vietettiin 23.10.1927, juhlapuhujina rovasti Vihervaara ja kansakoulutarkastaja Knaapinen. Kaarle ajoi myös Saukonojan kuraisten teiden parantamista, piirsi niistä kartat, anoi paikallisteiksi ja toimi tiehoitokunnan puheenjohtajana.

Kaarle Wuola kuului Liedon Puhelinosuuskunnan perustajiin; Oskari Wuola oli sen ensimmäisen hallituksen jäsen, Kaarle varajäsen. Samoin Kaarle oli aktiivisesti mukana osuuskassatyössä toimien Liedon Osuuskassan hallituksen puheenjohtajana vuodesta 1928 kuolemaansa asti. Näiltä ajoilta on säilynyt Kaarlen laatimia puheita, jotka antavat elävän kuvan sen ajan lietolaiselämästä. Puheiden kieli on mahtipontista, kaunista ja kiemuraista. Eräässä puheessa Kaarle luo ensin laajan yleiskatsauksen rahamarkkinatilanteeseen, sitten Liedon Osuuskassan menestykselliseen toimintaan ja palaa lopulta takaisin varsinaisen asiaan: *Olen ehkä jo venyttänyt kuulijain kärsivällisyyden repeämislle alttiiksi, mutta pyydän Teidän vielä hiukan sitä kärsivällisyyttänne venyttämään, niin alamme vihdoinkin siihen toimintaan, johon tänne olette kutsutut, tahtoo sanoa kokouksen pitoon.*

Kokouspöytäkirjoja löytyy myös Keppolan-kulman Pienviljelijäyhdistykseltä, jota perustamassa Kaarle Wuola oli 21.3.1926 ja jonka ensimmäisenä puheenjohtajana hän toimi kunnes 1930 "pyysi vapautusta toimestaan

ijäkkyytensä (55 vuotta!) perusteella”. Kaarle oli myös karjantarkkailuyhdistyksen ja sonni-
osuuskunnan puheenjohtaja.

Pienviljelijäyhdistyksen pöytäkirjat kertovat innostuksesta ja tiedonjanosta. Koekentillä tehtiin lannoituskokeita, oli sikatalouskurssit, Pet-
tisten Mikolassa järjestettiin ruoanlaittokurssit, Puustellin pellolla juurikasvien harvennuskurssit, 14.7.27 järjestettiin Yläneelle *retkeily, jonka oppaaksi pyydettiin ja saatiinkin keskusliitosta neuvoja Eino Möttönen*. Keskusliitto hyväksyi puheenjohtaja Wuolan esimieskursseille Hyvin-
källe, mutta vävyajan Frans Nuppulan kurs-
sipyntöön tuli liitosta kielteinen vastaus.

Valistuksen henki huokuu puheesta, jonka Kaarle Wuola piti Pienviljelijäyhdistyksen myy-
jäisissä. Katkelma puheesta:

*Ei ole maaperä varsin hedelmällinen siinä osassa maata, jossa Suomen kansa on asuin-
sijansa löytänyt. Karuksi, kylmäksi, köyhäksi maailmankolkaksi sitä moni valittaa. Mutta eipä aina vaikuta maanlaatu, ilmasto eikä maailmanmarkkinain läheisyykseen määrää-
västi siihen, miten kansa maallaan toimeen tu-
lee. On kansoja, jotka elävät luonnon lah-
joittamien rikkaiden aarteiden keskellä, mutta eipä puute ja kurjuus ole siellä läheskään niin kaukana kuten luulisi, sillä helposti saatu se huokiasti menee ja asujamat veltostuu. Vil-
jelijästä itsestään riippuu, kuinka hän maallaan menestyy... Meille ammattisivistystä eli koulu-
tusta saamattomille pienviljelijöille on ruvettu palkkaamaan neuvoja ja opastajia yhdis-
tyksillemme, mutta he ei tule meille opettamaan ilman meidän puoleltamme myöskin osoitettua toimintaa. Meidän täytyy järjestää kilpailuja, opetuskursseja ja retkeilyjä meistä paljon edistyneimmille viljelysseuduille. Tässä tarkoi-
tuksessa on tämänkin yhdistyksen johtokunta uskaltanut ruveta hommaamaan näitäkin myy-
jäisiä.*

Toisessa puheessa Kaarle kehottaa myös naisia opintielle:

*Emännät kokouksiin ja keskustelemaan emännille kuuluvista asioista. Kaikkea tässä nyt vielä, vai että emännätkin kokouksiin. Kuka sit-
ten karjan hoitaa, siat syöttää, kanat katsoo, ruuan pöytään laittaa, lapset hyssyttelee, kuka parsii ja paikkaa ja villat kehrää, jos emännätkin kokouksissa käymään. Näin ehkä moni huu-
dahtaa. Waikiata se monasti on, mutta tärkeäm-*

*pää kuin luulisikaan, sillä naiset hoitavat tavatoman tärkeitä tuotantoaloja pientilan koko ta-
loudessa. Heidän työnsä tulokset vaikuttavat lopulta suorastaan ratkaisevasti tilan kannat-
tavaisuuteen.*

Kukaan ei ole profeetta omalla maallaan. Eipä ollut oma emäntä ihastunut kokousajatuksiin. “Siält ne viheliäisen pitkäpussimiähet taas tulee”, tiuskaisi Alma kun näki pienviljelijäyhdis-
tyksen neuvojan pitkä salkku kainalossaan astuvan portista sisään. Kumminkin, kun Kaarle lähti kokouksiinsa, Alma tai Sally passasivat parranajoa varten kuumaa vettä vatiin puulaatikon päälle. Ovensuun suuresta saavista saattoi Kaarle lisätä vähän kylmää. Matkaan hän lähti Poju-hevosella, joskus Perholla.

“Tost leivotte mun hautajaisiini”

Markku Junnilla muistaa, miten mukava oli kömpiä pappan selän taakse, kun tämä otti pikano-
koset päivittäin 15 minuutin pituisen ruoka-
tuntinsa aikana. Tasainen kuorsauksen hyrinä alkoi heti ensimmäisen minuutin aikana.

Sen pidempiä lepotaukoja tai hiljaisia vanhanvaarin päiviä Kaarle tuskin ehti viettää, sillä hän oli loppuun asti mukana työssä ja touhussa, kunnes hetkessä edennyt kurkkusyöpä katkaisi hänen elämänsä kesäkuussa 1935, 64-vuotiaana.

Ainon tytär Raili Jokioinen muistaa, että Saukonojan koulun oppilaat opettaja Elli Stenborgin johdolla kävivät laululla tervehtimässä koulun perustajajäsentä tämän sairastuon äärellä.

Isän sairastuttua poika Kaino hoiteli kylvöt. Isä järjesteli kylvösiemenet ja antoi ohjeet: “Ton vehnäsäkin käytät sit ko leivotaan mun hautajaisiini.”

Talon pitoa jatkoi Sally-tytär miehensä Aarne Junnilan kanssa, ja he myös hoitivat Alma-
äidin hänen kuolemaansa saakka, joka tapah-
tui 14 vuotta Kaarlen poismenton jälkeen.☞

Toukokuulla 1992, täydennetty 1995
Arja Talonen
Kaarle Wuolan tyttären pojan tytär